

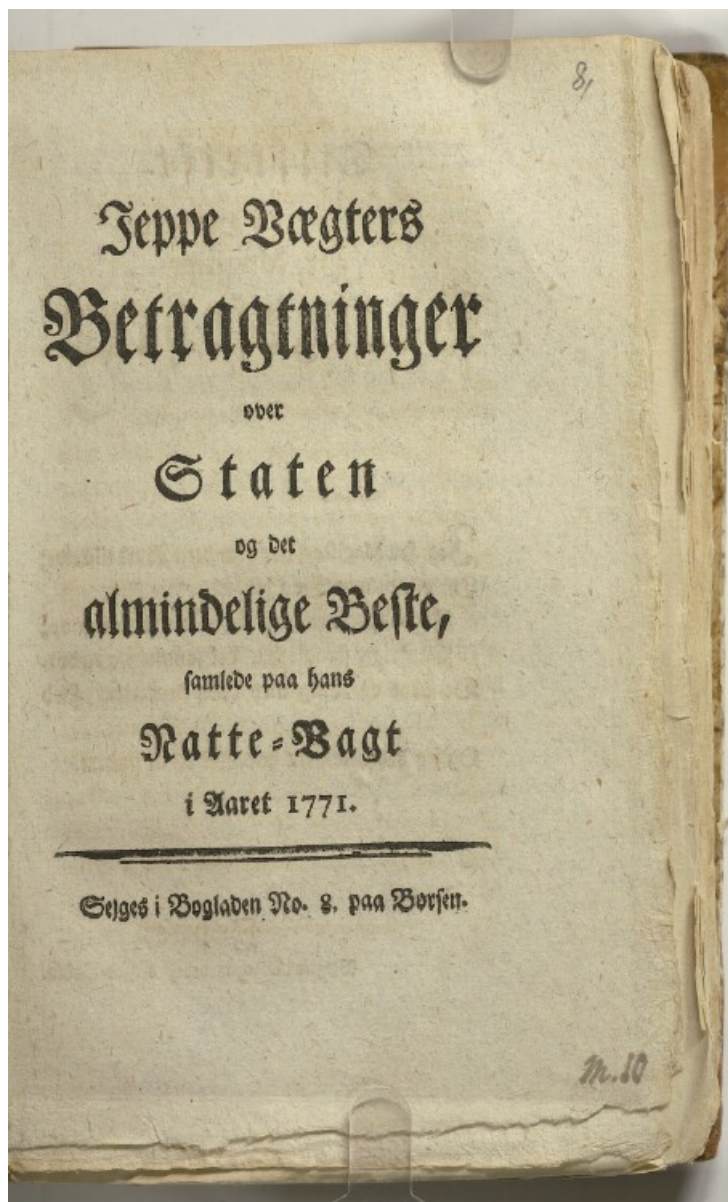
Titel: Jeppe Vægters Betragtninger over Staten og det almindelige Beste, samlede paa hans Natte-Vagt i Aaret 1771.

Citation: "Jeppe Vægters Betragtninger over Staten og det almindelige Beste, samlede paa hans Natte-Vagt i Aaret 1771.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 15, ? nr 8* på Børsen, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/catalog/tfs-texts-1_015-shoot-workid1_015_008/facsimile.pdf (tilgået 30. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 15

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

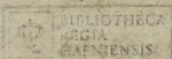

Tilskrift.

Velærdle og Høylærde
Hr. Magister

Bielgesehrey!

Jeg, Hr. Magister! bør dem dette Blad tilskrive;
Ehi vi i mange Ting hinanden lige blive:
De vaage Nætterne, jeg og det samme gior;
De skrige, skraale følt, det samme jeg og bør.
De Nat og Dag med Flid Projektors Hob
formere,
Og jeg den hele Nat har Lyst til at studere.

Jeppe,

Bogter i Utopia ved Professors Gaden.

Di jeg gaar vaagen den hele Nat. paa
Kiøbenhavns Gader, saa kan intet
være mere naturligt, end at jeg tillige studerer
den hele Nat, og efter min ringe Forstand gjør
mange Forslag eller Projecter. — Derimod
kan indvendes mange Ting. Først vil man
maaſtee paaſtaaee, at Bøgterne ſove lige ſaa
meget ſom andre Folk. Kan nok være; men
jeg er ikke af det Slags Bøgtene. Jeg hører
ſen boer, ſover eller holder Vertshuus paa min
Poſt. Men vil man ſpørge: hvorledes kan du
ſtudere, Bøgtene, naar du har ingen Bøger?
da ſvarer jeg ſaaledes: jeg har kiendt mange ſaa
kaldte Lærde, endog Magiſtrer, ſom med alle
deres Bøger dog ere forekomne mig ſom Doſ-
mere. Kan man nu blive en Doſmer med
hele Stuer fulde ſnuſt indbundne, ſtore og tykke
Bøger;

Bøger; saa kan maaskee en Vægter blive klog og lærdt uden alle Bøger.

Saaledes kan jeg og uden Bøgers Hielp giøre Projecter eller Forslag; thi dem giør jo enhver Toffe, besynderlig de fra Persopolis. Men skal jeg vel troe, det aldrig er billigt eller tilladeligt, at giøre saadanne Forslag. Jo, jeg som Vægter tør paastaae, at Verden uden disse Projecter endnu meget skulle ligne sit første Chaos, eller sin første Raahed. Den som har opfundet Skrive-Friheden, har jo og giort et Project, og hvor nyttigt er ikke dette, da derved tusinde Fordele aabenbares, der ellers ret som en Snist maatte gvaales under Asken. Nu vil jeg da og til at giøre nogle Forslag. Det er mueligt, at jeg undertiden feyler; thi er intet Menneske uden Feyl, vilde det være et ar- tigt Syn at see en Vægter fuldkommen, da end ikke den beste Magister er frie for dem. — Saa meget kan jeg sige til mit Forsvar, at jeg ingen Penge forlanger, hverken i Forskud, Mellem- skud eller Ester-skud som visse Franske; men at jeg

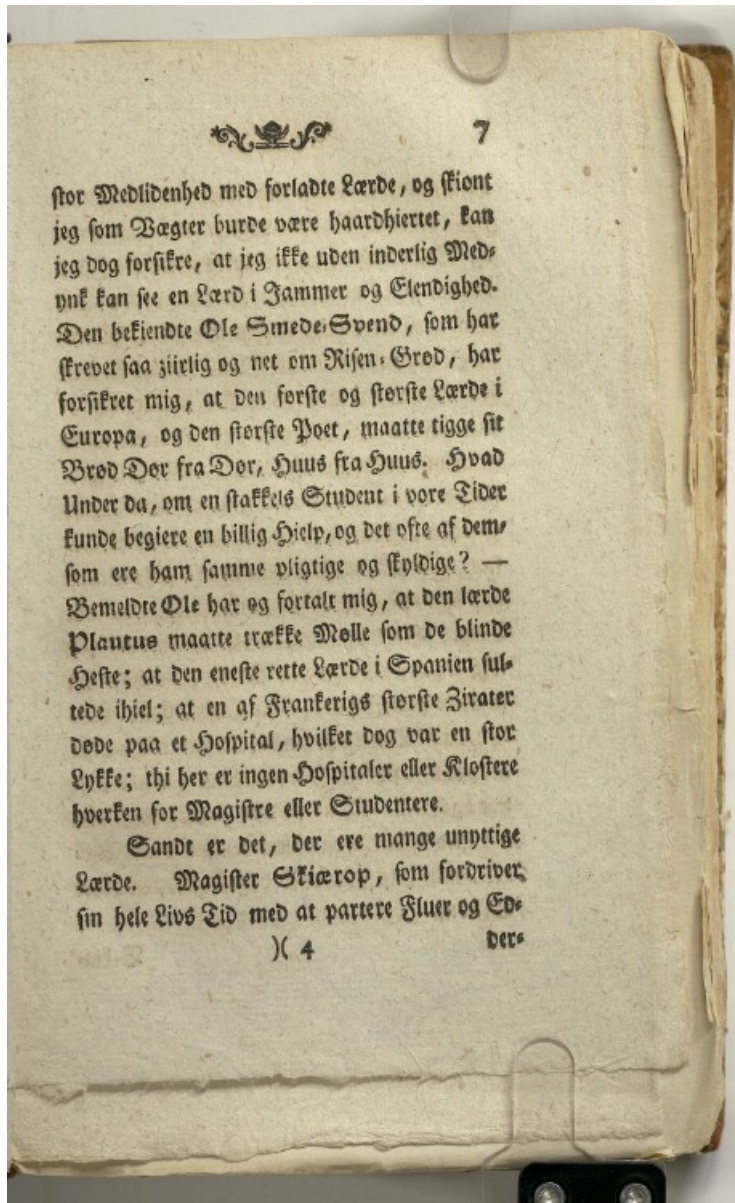
jeg toertimod maae betale Bogtrykkeren paa det dyreste, for at faae mine Indsald bekiendtgjorte. Mit første Forslag er da: man skulle skabe ferre Magistre og Studenter.

Jeg har en kiødelig Broder, som er Magister. Hele Byen sværger paa, han har lært mange rare Ting, og alle bukke meget dybt for ham. Imidlertid maae jeg dog føde denne mit Broder af min stakkels Bægter-Gage, og dette kommer mig selsomt for. Jeg har kun lært Bægter-Bersene, og kan dermed føde Kone og Børn, da min lærde Hr. Broder, som kan uden ad paa sine Fingre, jeg tør sige Ti Tusinde Bægter, ikke kan føde sig selv.

Jeg har tit tænkt herpaa om Matten paa min Post og befundet, at denne Stats-Geyl skylder deraf, at der ere for mange Studenter og mange flere end Staten kan hielpe. Hvis der vare Lyve til Tredivs Reserve-Bægtere imod hver, som virkelig er antagen, saa vilde det gaae vor hæderlige Orden ligeledes; thi disse Reserve-Bægtere maatte nødvendig sulte ihjel. Da

der nu ere saa mange Reserve-Studentere imod hver, som virkelig er i Embede, saa kan man let begribe saa mange Studenteres Nød og Trang. Den Forskiel er der dog, at en Reserve-Bægter kan sauge og hugge Brænde; men en Student kan ikke bære Flest fra Stranden. Tiimed er hele Studenteriets Forfatning slet indrettet. Hvad Hielp har de vel i Fattigdom, og hvor uhykkelige ere de ikke i Sygdom, da endog de almindelige Hospitater staae tillukte for dem, og de ingen ugentlige Syge-Penge har, som alle andre Selskabs Lemmer. Alle Mennesker ere haarde imod dem, og jeg troer, deres Egne mest. Jeg spurgte engang min lærde Spekhøker Mortensen, hvoraf det kunde komme sig, at Folk havde Medlidenshed med en blind Digger, med en halt Digger, en lam Digger, men ikke med en lard Digger? det kommer deraf, svarrede denne skarpsindige Mand, at alle frygte for, at blive blinde, halte, lamme; men de allerfleste veed tilforladelig vist, og ere fuldkommen overbeviste om, at de aldrig blive lærde. Jeg har
stor

stor Medlidenshed med forladte Lærde, og skiont jeg som Vægter burde være haardhertet, kan jeg dog forsikre, at jeg ikke uden inderlig Medynk kan see en Lærd i Jammer og Elendighed. Den bekiendte Ole Smede-Svend, som har skrevet saa ziirtig og net om Rijsen-Brod, har forsikret mig, at den forste og største Lærde i Europa, og den største Poet, maatte tigge sit Brod Der fra Der, Huus fra Huus. Hvad Under da, om en stakkels Student i vore Eider kunde begiere en billig Hielp, og det ofte af dem som ere ham samme pligtige og skyldige? — Bemeldte Ole har og fortalt mig, at den lærde Plautus maatte trække Nolle som de blinde Heste; at den eneste rette Lærde i Spanien suldede ihjel; at en af Frankerigs største Zirater døde paa et Hospital, hvilket dog var en stor Lykke; thi her er ingen Hospitaler eller Kloostere hverken for Magistre eller Studentere.

Sande er det, der ere mange unyttige Lærde. Magister Skærop, som fordriver sin hele Livs Tid med at partere Fluor og Eders

berkopper, er langt fra ikke saa nyttig som jeg, der om Natten vogter Folk fra Tyve og Voldsmand, redder deres Huse fra Jlds-vaade, siger dem hvad Kloften er, og om Dagen stærer godt Folkes Brænde, studerer og gior Projecter. Disse ere nyttige Fordele for Staten, men hvad pokker hjælper det at stæere Stuer op? Jeg veed og, at der ere mange urimelige og skadelige Lærde, alle disse Ister, Brødre, som Atheister, Deister, Naturalister, Egoister, Zealister, Materialister, Pyrronister, og en pokkers Mængde flere. Ole Smed har sagt mig, at disse Pyrronister tvivle om alle Ting. Hvis jeg var saaledes findet, duede jeg ikke engang til at være Bægter; thi hvis jeg tvivlede paa Jd-los, naar Husene stode i Lys-Lue, da fik Byen snart en Ulykke, og den Spanske Kappe med sin lette Har vilde blive Jeppes visse Lod og Deel. Men i alt dette har jeg dog Medsyn med de Lærde, og onsker dem over hele Verden, men helst i vore Nordlige Lande, en bedre Skiebne.

Bekla

Beklageligt er det, at de fleste af dem, naar Flid og vaagne Nætter har udtæret deres Ungdoms Kraft, i en høy Alder endda maae hielvelose bortdøe, uden at kunde opnaae deres Onske, at tiene Gud, Kongen og Landet.

Alle disse tilkommer med Rette en og samme Gravskrift, hvilken best udtrykkes i efterfølgende Linier:

Her hviler nu ved Hipocrene
En fattig og foragtet Mand,
Som ved sin Nøye vandt allene,
At leve i en usel Stand.

Det er beklageligt, at de Lærde ere lige saa ringe agtede i den underjordiske Verden; thi vi ved af den hæderlige og velberedte Niels Klims bekjendte Rejse-Beskrivelse, at han som en gammel og ærværdig Philosophiæ Baccalaureus, kunde der ikke blive andet end Løber, og uagtet alle sine ypperlige Testimonia blev besegnet med stor Haanhed og Foragt. Men a propos Niels Klim, da er siden Solbergs Eider opdagede adskillige Indretninger, som han

giorde, medens han var underjordisk Kæiser, hvoraf jeg vil meddele Læseren følgende, for at spare paa mine egne Projecter til en anden Gang:

1) Alle Slags Laug, hvad Navn de end have kunde, skulde vorde ophævede. Man forbyder Folk at brygge, brænde og bage selv. Hvorfor ikke og at koge selv, og til sit st at spise selv? Man forbyder Folk uden for Laugene at arbejde. Hvorfor affikærer man ikke tillige de virksomme Redskaber, og saaledes sætter dem uden for Menneskeligheden?

2) Alle Academiske Forelæsninger, Taler og Disputaer skulde holdes i Landets eget Sprog; thi at handle anderledes, er som oftest at skule sin Vankundighed i fremmede Sprog, og forhutle sit eget.

3) Da Folke-Mængden er et Niges Ulyksalighed, bør alle Religioner taales, Vegtstakene paa alle muelige Maader forhielpes, alle Laug og Monopolier ophæves, ingen Forstiel gøres paa Arbejdernes Flid, Indsigt og Bind-

skibe

stibelighed, af den Aarsag, at de ere af forskiel-
lig Religion og Folke-Slag.

4) Ingen maae holde stærke eller skadelis-
ge Drikke til Gals. Man forbyder og bræn-
der Atheisternes og Deisternes Skrifter; da de
dog alle fra Verdens Begyndelse neppe har
giort saa stor Skade, s.m Brændeviin paa en
 eneste Dag.

NB. Denne Forordning holder jeg meget
af. Havde den for været til, havde Frans
Dragon ikke forhugget mit Ansigt i Fior, og
jeg behøvede da ikke høert Dyeblif at trække
paa Raadstuen snart med en, snart med en anden.

5) Ingen maae studere, uden han har
Midler, med mindre han andensteds fra maatte
vorde anvist en vis Penge-Sum, som er i sikre
og paalidelige Hænder; thi foruden den store
Skade det er for Landet, og foruden alle de
Ulykker, den fattige Lærde har tilsælles med
andre Fattige, har han oven i Riobet det smer-
telige Uheld, at han formedelst en forbedret
Smag haardere føler sine Lidelser og Mangel

end

end andre. Desuden er hans Legeme ved Studeringer blevet svækket og smykket, saa han ofte mere gruor for Lidelser og ubevandt Arbejde, end den haarde og hærdede Pobel, som, saa at tale, har Kobber Legemer.

NB. Havde denne Forordning været, saa skulde jeg nu ikke have nodig, at sauge Brænde om Dagen, skrige paa Gaden om Natten, og udpine mit gamle Legeme, for at fode min Wa-gister Broder, ja ofte tage Brodet fra mig selv, min Kone og Born, for at fylde hans slunkne Larm.

6) Ingen maae foragtes paa Grund af uægte Barn, eller derfor udelukkes fra noget Landets Gode; thi enhver maae jo nødvendig være fornøjet med de Forældre, Skiebnen giver ham, da ingen kan vælge sig Forældre, forend han selv er bleven til.

Men at jeg ikke med al for megen Alvor-
lighed skal falde mine Læsere kedsommelig, og
at jeg ved Forandringer kan fornøye dem, vil
jeg anføre nogle lystige og artige Historier om
Niels Klim, som ikke findes i den almindelige
Beskrivelse. Og som min lærde Broder ofte
har sagt mig: Variatio delectat, og jeg selv af
Erfarenhed har lært, at alle Mennesker ere for
Forandringer, og at en Haandsfuld Spøg oven
paa det Alvorlige, kommer ret tilpas, saa vil
jeg slutte dette mit Blad med nogle skientende
Fortællinger om den berømte Niels Klim.

Første Historie.

Da Niels Klim var bleven Kysfer, og
høymodede sig af Lykken, vilde han engang
spotte en gammel Frue, som i sin Ungdom hav-
de været meget smuk. Madame! sagde han
til hende, hvor længe er det siden de kom fra
Skionheds Land? fra dette Land kom jeg, saa
rede Damen, da Kysferen kom fra Kispusien;
thi i dette Land var Niels Klim lebet fra
Ar.

Armeen og havde forstuffed sig i en Bagerovn.
Keyseren blev baade rød og bleg; men hvad
kunde han giøre andet, end tie?

Saa spotter ingen, at J ey bespottes skal;
Fordi J har Forstand, er ey en anden gal,
Man hader Spotteren og stræber sig at hevne,
Man mindste Ere ey en Spottere vil levne.

Anden Historie.

Da en lærd Storpraler engang forestillede
de Keyser Klim, at han kunde giøre Soly af
Metal, og han anholdt om et anseeligt Forskud,
sendte Klim ham en stor Sæk, og lod ham si-
ge: siden han kunde giøre saa meget Soly, sem
han vilde, behovede han allene en Sæk, for at
lægge det i, og i øvrigt intet.

Guldmagere! seer her, at eders Bæv og Pral
Just ikke mægtig er at giøre alle gal.

Tredie Historie.

Klim var engang hæftig sig; han softe
det best selv, skiont Løgerne forsikrede ham, at
han

ham fejlede saa got som intet. O Regentere!
udraabte Klim, hvor haard er ikke Eders
Skeibne, da man endog i Eders sidste Dods
Time seger at hylle og lyve for Eder.

O Hyrster! hvis I kan, da tager Jer i Agt
For Hylter-Tungen, som saa ofte haver bragt
Saa mangen værdig Prins i stor Fordervelse,
Som elsket af sit Folk, sit Folk og elskede.

Den beste Hyrste sig saa let forblinde kan,
Naar Hylterens Forgift hans Hjerte griber an,
Og mørkner Lyset, som var for i hans Forstand.

Fjerde Historie.

Der kom engang en til Kejsen Klim, og
gav sig ud for en stor Kunstner. Hvad Kunst
kan du da? sagde Klim, jeg kan paa en Længde
af tre Favne kaste Erter igiennem et Syenaals-
Dye. Klim befalede, at give ham en Skeppe
Erter og en Snees Syenaale, men vilde alde-
les ikke see hans Kunst.

See, Fine-Dansere, og Mestere for Balletter,
Klim eders krunne Spring i megen Agt ey setter,

Nu

Nu er der Lande nok, hvor Daler tusind viis
Til eder deles ud, som eders Kunstens Prais.
En nyttig Embeds-Mand, et Lands-Zirat og Ere
Tit med langt mindre Lon maa vel fornøjet være;
Men seved Klim endnu, maa skee I neppe fik
Det som fornødent var for Livet at ernære,
Langt mindre nød I da til Overflod og Ere,
Saa det vist anderledes gif.
I ere, siger man, til stor Fornøjelse,
Vel an, jeg under da Jer det Rødtørstige,
Men ikke meer.
At I med Overflod skal fyldest og med Ere,
Det kan fornøstigt ey paa nogen Maade være,
Og det jeg meget nødig seer.